

А. І. Іванова

*Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара***АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Статтю присвячено аналізу основних понять сфери стратегічного планування інноваційної діяльності. Уточнено поняття «стратегічне планування», «інновації», «інноваційна діяльність». Виокремлено і доповнено етапи стратегічного планування, запропоновано класифікацію поняття «інновація» і структурно-логічну схему взаємозв'язку понять «інноваційний процес», «інновації», «інноваційна діяльність».

Ключові слова: стратегічне планування, стратегічні напрями розвитку, інновації, інноваційний процес, інноваційна діяльність.

Статья посвящена анализу основных понятий сферы стратегического планирования инновационной деятельности. Уточнены понятия «стратегическое планирование», «инновации», «инновационная деятельность». Определены и дополнены этапы стратегического планирования, предложена классификация понятия «инновация» и структурно-логическая схема взаимосвязи понятий «инновационный процесс», «инновации», «инновационная деятельность».

Ключевые слова: стратегическое планирование, стратегические направления развития, инновации, инновационный процесс, инновационная деятельность.

The article is devoted to analysis of the main notions in the sphere of strategic planning of innovative activity. The definitions of strategic planning, innovations, innovative activity are specified. The stages of strategic planning are singled out and completed. The classification of the definitions of innovations and structurally ordered scheme of correlation between innovative process, innovations and innovative activity are given.

Keywords: strategic planning, strategic directions of development, innovations, innovative process, innovative activity.

Ефективність господарської діяльності в сучасних умовах залежить від здатності суб'єктів господарювання враховувати і передбачати зміну багатьох факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, що мають стохастичний і динамічний характер. Одними з найважливіших внутрішніх факторів є економічний потенціал суб'єкта господарювання, гнучкість і адаптивність його системи до кон'юнктурних змін, що досягається безперервним удосконаленням на інноваційній основі усіх виробничо-господарських процесів. Це зумовлює посилення ролі і значення планування інноваційної діяльності підприємства у тактичному і стратегічному вимірі.

Важливість здійснення стратегічного планування була усвідомлена ще в середині ХХ століття основоположниками науки стратегічного управління І. Ансоффом, Ж. Бовером і розвинута їх послідовниками П. Друкером, Г. Мінцбергом, Дж. Стріклендом та А. А. Томпсоном. Активною розробкою категорійного апарату і практичного інструментарію стратегічного планування займалися Ф. Ф. Бездудний, З. В. Боброва, О. С. Віханський, О. М. Гірняк, С. Б. Довбня, Е. А. Зінь, І. Г. Іоффе, О. Є. Кузьмін, П. П. Лазановський, А. М. Ліберман, О. Г. Мельник, А. О. Найдовська, І. В. Несторишен, О. О. Орлов, Т. В. Паливода, Е. Н. Пекшева, Т. Б. Поляк, Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб, Л. А. Швайка та інші. Серед західних учених слід згадати Р. Акофа, Х. Віссема, М. Портера, М. Х. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі, Т. Пітерса, Р. Уотермана, М. Вудкока, Д. Френсиса.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень за даною проблемою, серед науковців досі не існує єдності щодо розуміння сутності основних понять.

Зокрема, потребують уточнення визначення стратегічного планування, інноваційної діяльності в цілому і його об'єкта (інновацій) зокрема, досі не вирішеним залишається питання співвідношення інноваційної діяльності, інноваційного процесу та інновацій. Водночас уточнення і розвиток категорійного апарату стратегічного планування інноваційної діяльності сприятиме усвідомленню сутності даного процесу, що сприятиме розробці методичних і практичних рекомендацій і впровадженню цього виду планування в діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання на рівні підприємств, галузей і країни в цілому.

Стратегічне планування в науковій літературі розглядається як діяльність щодо формування цілей та стратегій шляхом зіставлення наявних ресурсів із зовнішніми можливостями, які будуть використані для досягнення цілей, або як процес прийняття управлінських рішень стосовно цільових орієнтирів та розподілу ресурсів. Водночас в економічній думці не існує єдиного підходу до визначення сутності стратегічного планування, про що свідчить численна кількість визначень даного поняття у вітчизняній і закордонній літературі. У працях науковців стратегічне планування тісно пов'язане з терміном «стратегічне управління». Ряд учених вважають стратегічне планування похідним від стратегічного управління. Деякі вчені (М. Портер, Р. Акофф, І. Ансофф, З. Шершньова) розглядають стратегічне планування як етап становлення науки стратегічного управління, вважаючи стратегічне управління досконалішим інструментом менеджменту економічної системи, ніж стратегічне планування. Ми погоджуємося з Л. М. Швець, яка вважає стратегічне планування основою стратегічного управління і наголошує на тому, що «процес стратегічного планування посідає центральне місце в системі стратегічного управління» [16, с. 148].

На нашу думку, найбільш повним є розуміння стратегічного планування як визначення шляхів досягнення стратегічних цілей. Вважаємо, що визначення стратегічних напрямів розвитку є основним завданням стратегічного планування, у той час як узгодження можливостей суб'єкта і зовнішніх умов, формалізація рішень і підготовка відповідних документів є похідними завданнями, що реалізуються у процесі стратегічного планування. На нашу думку, стратегічне планування – це специфічний вид діяльності у сфері стратегічного управління, що передбачає визначення стратегічних напрямів розвитку і шляхів досягнення поставлених стратегічних цілей з урахуванням внутрішнього потенціалу і майбутніх змін зовнішніх умов функціонування суб'єкта господарювання.

Стратегічному плануванню притаманні усі функції, що властиві плануванню взагалі, тобто: наукове обґрунтування майбутніх економічних цілей розвитку суб'єкта господарювання, вибір найкращих способів досягнення цілей; розподільно-регулятивна, координаційна, інтегративна функції. До специфічних функцій стратегічного планування варто віднести методологічну функцію, функцію адаптації до зовнішнього середовища, функцію організаційних змін, інноваційну функцію. Зокрема, інноваційна функція стратегічного планування полягає у спрямованості останнього на якісні зміни параметрів системи з метою досягнення стійкого розвитку і відповідності новим умовам функціонування у майбутньому. Дотримуючись широкого підходу до трактування інновацій та інноваційної діяльності, стверджуємо, що стратегічне планування, яке передбачає якісні зміни внутрішніх параметрів системи, завжди несе в собі елемент інноваційності.

Процес стратегічного планування передбачає здійснення ряду процедур, які утворюють сукупність етапів стратегічного планування, основними з яких

є аналітичний етап, цілевстановлення, розробка стратегій, контроль реалізації стратегічного плану та оцінка. Прихильники цільового методу планування (С. Ф. Покропивний, П. В. Забелін, А. І. Ільїн, Л. Кінг, Д. Кліланд, А. А. Томпсон, А. Дж. Стрікленд) початковим етапом стратегічного планування вважають цілевстановлення, тоді як послідовники методу планування за можливостями (О. С. Віханський, В. Г. Герасимчук, М. І. Круглов) значну увагу приділяють аналітичному етапу вивчення потужностей і можливостей суб'єкта господарювання. С. Ф. Покропивним [6, с. 320] запропоновано ітеративну модель процесу стратегічного планування, що базується на сценарному принципі «if...then».

Відповідно до вказаних підходів вчені дотримуються послідовності етапів стратегічного планування від встановлення цілей або від аналізу поточної ситуації. Проте, на нашу думку, наведені підходи пристосовані до невеликих суб'єктів господарювання, наприклад недиверсифікованих підприємств, розташованих в одному регіоні. При здійсненні стратегічного планування диверсифікованих за продуктовою, географічною або іншими ознаками суб'єктів господарювання необхідно вводити додатковий етап планування, у процесі якого визначаються стратегічні напрями розвитку, з урахуванням яких встановлюються стратегічні цілі і аналізується поточний стан суб'єкта господарювання. Тоді процес стратегічного планування матиме такий вигляд (рис. 1):

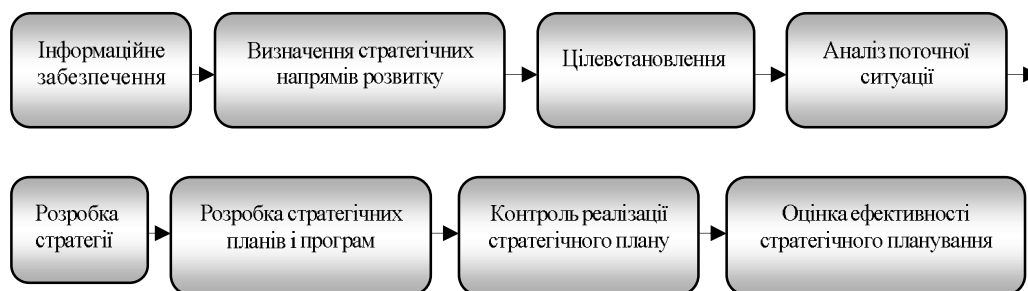

Рис. 1. Етапи стратегічного планування [розроблено автором]

Сукупність процедур у системі стратегічного планування було поділено на вісім етапів: інформаційне забезпечення, визначення стратегічних напрямів розвитку, цілевстановлення, аналіз поточної ситуації, розробка стратегії, розробка стратегічних планів і програм, контроль реалізації стратегічного плану, оцінка ефективності стратегічного планування. Кожен з етапів має свою мету і завдання, інструменти і технології виконання, але всі вони покликані забезпечити здійснення ефективного стратегічного планування, що сприятиме досягненню стійкого розвитку суб'єкта господарювання у майбутньому.

Необхідність досягнення стійкого розвитку зумовлена зростанням конкуренції, посиленням негативним впливом деформованого екологічного середовища на діяльність суб'єктів господарювання і життя людей. У зв'язку з цим вважаємо очевидним, що стратегічне планування повинно мати інноваційну направленість. Досягнення і підтримання конкурентоспроможності суб'єкта господарювання у стратегічному вимірі на сьогодні можливе лише за умови системного, безперервного і ефективного планування інноваційних заходів. У зв'язку з цим доцільно визначити сутність і зміст інноваційної діяльності як предмета стратегічного планування.

Поняття «інновація» походить від англійського «innovation» і в перекладі означає «нововведення», «новаторство», «новація», а також «нова ідея». Перші два поняття відображають процес винайдення нового або впровадження у практику нових ідей, товарів тощо, тоді як останні відображають результат процесу створення нових ідей, товарів тощо. Така неоднозначність перекладу поняття «інновація» спричинила розбіжності у трактуванні даного терміна. У працях ряду вчених поняття «нововведення», «новаторство», «новація», «інновація» ототожнюються. Так, М. Лапін [8] визначає і «нововведення», і «інновацію» як комплексний процес створення, поширення нового практичного засобу для нової або кращого задоволення вже відомої потреби людей. Однак, на думку П. В. Константинова [7] і О. В. Фурсіної [13], ці терміни є різними за своєю сутністю, хоча їх об'єднує те, що вони означають розвиток, оновлення.

Серед західних учених також немає єдиної думки щодо сутності і відмінності понять «нововведення» та «інновація». П. Друкер [18] під «нововведенням» розуміє «нову технічну можливість», а інновацією він вважає результат впливу нововведення на життя людей. На думку Х. Рігса [19, с. 7], нововведення є концептуалізацією нових ідей, а інновація – це комерційне освоєння нової ідеї. Л. Тілтон [18] нововведення розглядає як суто теоретичний процес, пов'язаний із розробленням оригінальних, не відомих раніше авторові чи певній організації рішень. Іншу позицію відстоює Г. Залтман [22], який під нововведенням розуміє нову ідею, діяльність, сприйняті як новаторські тим органом, який здійснює їхнє впровадження.

На наш погляд, термін «інновації» та «нововведення» є ідентичними за лексико-семантичним значенням і відрізняються лише за етимологічною ознакою. Термін «інновація», очевидно, є словом іншомовного походження, утвореним від кореневої основи «novate» (здійснювати новацію), віддієслівного суфіксу «-tion» (результат здійснення новації) і префіксу «in-», яке в англійській мові позначає дію. Тобто, «innovation» означає «введення новації». Український аналог «нововведення» утворений від власне українських дієслова «вводити» та іменника «нове» і має буквально значення «вводити нове», «введена новина». Тому є всі підстави вважати терміни «інновації» та «нововведення» рівнозначними за своїм змістом і сутністю і використовувати їх як синоніми. Водночас слід розрізнити поняття «новація» та «інновація», оскільки лише останній є предметом економічного аналізу як такий, що впроваджений у практичну діяльність суб'єктів господарювання.

Необхідність розмежування понять «новація» та «інновація» обґрунтовується у працях Р. А. Фатхутдінова [12] і О. В. Тарасової [11]. Р. А. Фатхутдінов визначає новацію як оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності, який супроводжується підвищенням її ефективності, а «інновацією» називає процес впровадження досягнень науково-технічного прогресу у практичну діяльність суб'єктів господарювання. За О. В. Тарасовою [11, с. 37], новація – це новий порядок, новий процес, новий метод, нова продукція або технологія. Для того, щоб перетворити новацію в форму інновації, треба впровадити її у виробництво або сферу споживання.

В економічній літературі виокремлюються два основні підходи щодо трактування інновацій: вузький і широкий. За першого підходу поняття «інновація» ототожнюється з технічним нововведенням, тоді як у широкому розумінні термін «інновація» охоплює вдосконалення усіх процесів економічної системи. Всі

визначення певним чином співвідносяться в межах двох основних підходів: процесного і предметного, хоча вважаємо, що в останньому випадку доцільніше використовувати термін «результатний», оскільки інновація як результат не завжди має матеріальну природу, вона може втілюватися в управлінських рішеннях адміністративного, комерційного, організаційного характеру. Сукупність підходів до визначення сутності інновацій має такий вигляд (рис. 2):

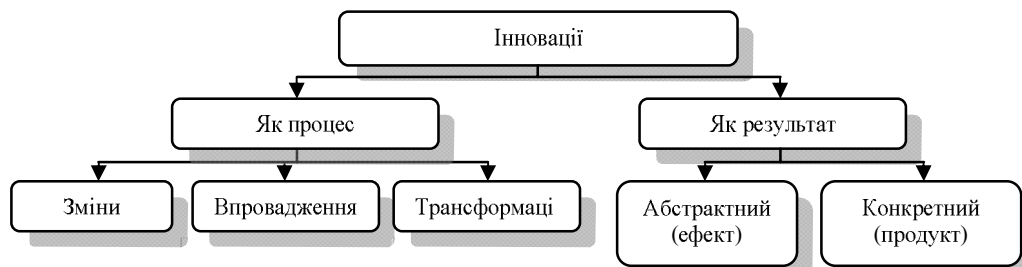

Рис. 2. Підходи до визначення сутності інновацій [розроблено автором]

Аналіз концептуальних підходів вітчизняних і зарубіжних науковців до визначення інновацій свідчить про те, що економічній думці властива різноманітність поглядів на сутність поняття «інновація», що обумовлено поліваріантністю трактування даного терміна і багатоаспектністю його застосування. Західні вчені (Х. Ріггс, Ф. Ніксон, М. Хіппель, Б. Твісс) дотримуються процесного підходу до визначення інновацій, сформованого під впливом віддієслівного походження терміна «innovation». На нашу думку, більш точним є результативний підхід до визначення сутності інновацій, згідно з яким останні розглядаються як втілені у господарську практику нові ідеї і розробки. Погоджуючись з автором [14] у тому, що інновація – це результат інноваційної діяльності, виражений у вигляді наукових, технічних, організаційних чи соціально-економічних новинок, який може бути отриманий на будь-якому етапі інноваційного процесу, зауважимо, що інновації – це перш за все результат впровадження новацій з метою отримання економічного, соціального та інших видів ефектів.

В результаті дослідження сформулюємо власне визначення інновацій, відповідно до якого інновації – це результат інноваційної діяльності, виражений у вигляді наукових, технічних, організаційних, управлінських, маркетингових новинок, впроваджених у практичну діяльність суб'єкта господарювання з метою отримання економічного, соціального та інших видів ефектів.

У даному контексті доцільно встановити співвідношення і взаємозв'язок понять «інновації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність». Слід зауважити, що визначення сутності і змісту інноваційного процесу та інноваційної діяльності у наукових працях характеризується значною варіативністю.

Інноваційний процес дослідники розглядають з різних позицій, а саме:

- як лінійне здійснення науково-дослідної, науково-технічної, виробничої діяльності та маркетингу;
- як паралельно-послідовне здійснення НДДКР і комерціалізації новинок;
- як тимчасові етапи життєвого циклу інновації;
- як процес фінансування інновацій [2, с. 15].

Прихильники процесного підходу до визначення інновацій ототожнюють інновації та інноваційний процес, тоді як ми дотримуємося підходу, відповідно до якого інновації є об'єктом здійснення і результатом інноваційної діяльності.

Доречною також вважаємо характеристику інновацій як перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальний, який втілюється в нових продуктах і технологіях.

В економічній літературі зустрічаються такі визначення терміна «інноваційний процес»:

- період від зародження ідеї до її комерційної реалізації [9, с. 128];
- процес, який охоплює весь цикл перетворення наукового знання, наукових ідей, відкриттів і винаходів на інновацію;
- сукупність науково-технологічних, технологічних та організаційних змін, що відбуваються в процесі реалізації інновацій [3, с. 173];
- процес створення і впровадження нової техніки, технології, розробка нових матеріалів, розвиток нових галузей, виробництв тощо [5, с. 126];
- комплексне соціальне, психологічне, економічне і культурне явище, яке реалізується на мікро-, мезо- і макрорівнях соціуму [4, с. 173];
- сукупність етапів, стадій, дій, пов'язаних з ініціюванням, розробкою та виготовленням продукції, технологій, що матимуть нові властивості, які більш ефективно задовольнятимуть існуючі потреби і такі, що з'являються або можуть з'явитися, тоді як інноваційна діяльність розуміється як комплекс практичних дій, спрямованих на використання науково-технічних результатів для отримання нових або поліпшення існуючих виробів, технологій, методів управління та ін. [11, с. 39].

З точки зору управлінської системи суб'єкта господарювання інноваційний процес розглядається як комплекс дій, тому часто поняття «інноваційний процес» ототожнюють з поняттям «інноваційна діяльність». Водночас, на думку науковців [4; 7; 13; 15; 20], інноваційна діяльність, на відміну від інноваційного процесу, передбачає не створення інновацій, а лише їх впровадження у господарську практику. Так, відповідно до О. В. Фурсіної [13], інноваційною є діяльність, що пов'язана із трансформацією результатів наукових досліджень та конструкторських розроблень у новий продукт, удосконалений технологічний процес чи новий підхід до соціальних послуг і спрямована на використання і комерціалізацію цих результатів, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг; вона є невід'ємною складовою виробничо-господарської діяльності підприємства, зорієнтованої на оновлення і вдосконалення його виробничих сил та організаційно-економічних відносин.

Встановлене у Законі України «Про інноваційну діяльність» [1] визначення інноваційної діяльності має дещо звужену спрямованість і обмежує останню сферою використання та комерціалізації результатів наукових досліджень та напрацювань, що зумовлює випуск на ринок нових видів конкурентоспроможних товарів і послуг. При цьому не враховується можливість впровадження новацій з метою отримання соціального ефекту, удосконалення внутрішніх комунікаційних, інформаційних, виробничих процесів у межах економічної системи суб'єкта господарювання. Окрім того, таке визначення не охоплює маркетингові й організаційні інновації, що мають опосередкований, але значний вплив на можливість випуску на ринок нових видів конкурентоспроможної продукції.

В результаті вивчення економічної літератури з даного питання доходимо висновку, що різноманітність трактувань змісту і співвідношень аналізованих понять зумовлена складністю комплексного феномену інновацій та інноваційної діяльності. Спираючись на зазначене вище, визначатимемо інновації як результат інноваційної діяльності, спрямованої на впровадження у практичну діяльність суб'єкта господарювання і комерціалізацію новацій, отриманих у результаті

інноваційного процесу. Водночас вважаємо, що інноваційна діяльність не зводиться лише до впровадження і комерціалізації нововведень, але включає розробку відповідних структур, організаційних форм господарювання, а також управління. Тобто інноваційна діяльність, спрямована на впровадження у практику технічних і технологічних інновацій, може продукувати створення організаційних, економічних, комерційних новацій і таким чином може бути джерелом інновацій. Особливий характер взаємопов'язаності і взаємозалежності аналізованих понять зумовлює існування складностей у розмежуванні їх змісту. З'ясовані у процесі дослідження логічні зв'язки між поняттями «інноваційний процес», «інновації», «інноваційна діяльність» представлені на рис. 3.

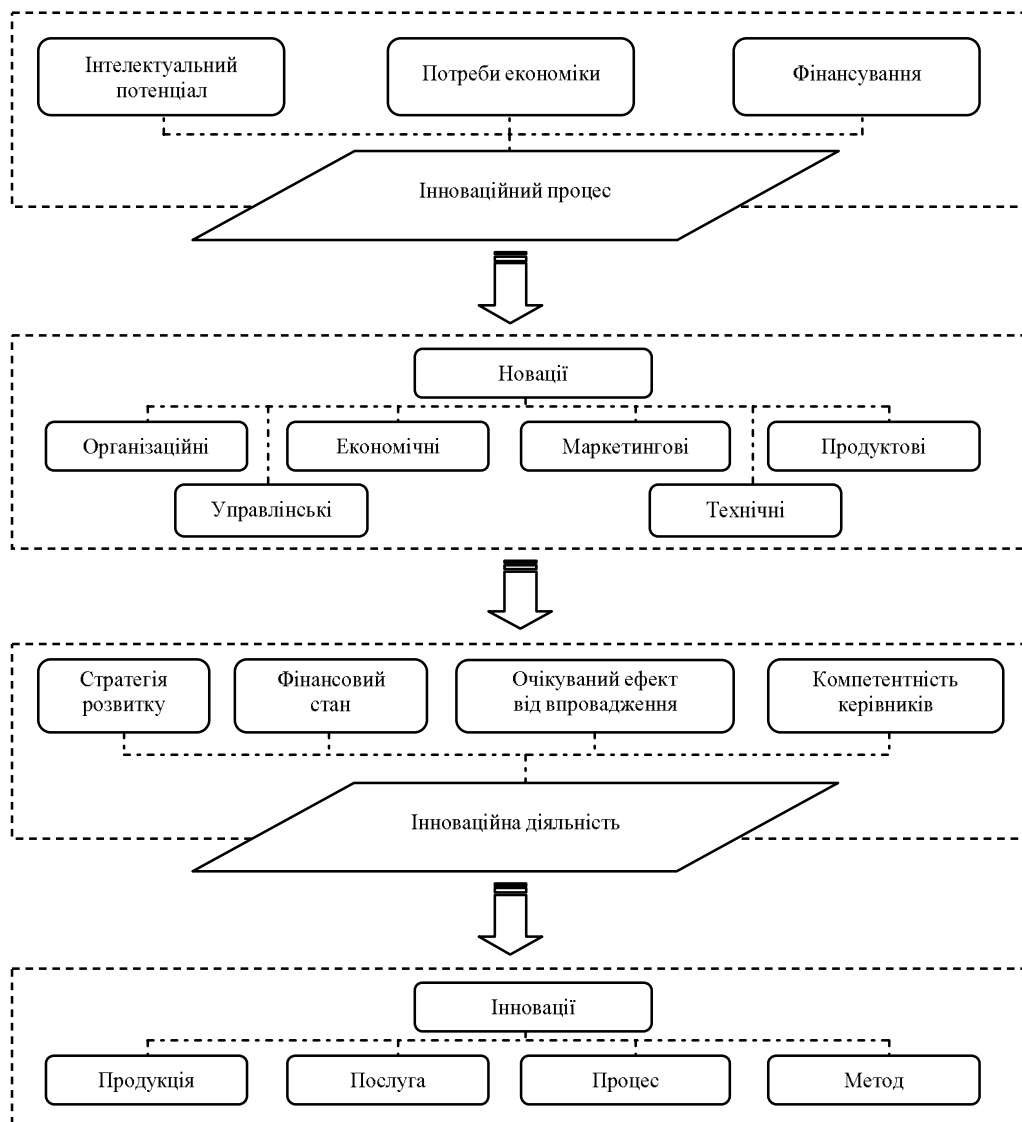

Рис. 3. Структурно-логічна схема взаємозв'язку понять «інновації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність»

Відповідно до рис. 3 відправною точкою інноваційного розвитку суб'єкта господарювання є інноваційний процес, характер, масштаби і напрям якого

визначаються поточними і стратегічними потребами економіки, наявним інтелектуальним потенціалом і обсягами фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських, інженерних робіт. Результатом інноваційного процесу виступають новації, що за сферами діяльності і видами внутрішніх процесів суб'єкта господарювання поділяються на організаційні, управлінські, економічні, маркетингові, технічні, продуктові. Залежно від обраної стратегії розвитку, компетентності керівників, фінансового стану суб'єкта господарювання й очікуваного ефекту від впровадження певного виду новацій їх починають впроваджувати у практику, здійснюючи тим самим інноваційну діяльність, в результаті якої формуються інновації (нововведення), що втілені у нових або вдосконалених продукції, послугі, процесі, методи.

Таким чином, на основі аналізу сучасних підходів до визначення базових понять стратегічного планування інноваційної діяльності було встановлено, що стратегічне планування як специфічний вид планування розглядається як процес підготовки до реалізації певних рішень, як процес визначення шляхів досягнення цілей, як процес узгодження можливостей підприємств і зовнішніх умов. В результаті проведеного дослідження було встановлено, що стратегічне планування є специфічним видом планування у сфері стратегічного управління, що передбачає визначення стратегічних напрямів розвитку і шляхів досягнення поставлених стратегічних цілей з урахуванням внутрішнього потенціалу і майбутніх змін зовнішніх умов функціонування суб'єкта господарювання. З'ясовано, що стратегічному плануванню притаманні як функції планування в цілому (наукове обґрунтування майбутніх економічних цілей розвитку суб'єкта господарювання, вибір найкращих способів досягнення цілей, розподільно-регулятивна, координаційна, інтегративна функція), так і спеціальні функції, пов'язані зі специфікою здійснення даного виду планування, а саме: методологічна функція, функція адаптації до зовнішнього середовища, функція організаційних змін, інноваційна функція. Існуючі методи стратегічного планування було згруповано за двома блоками: концептуальний, в якому відображені підходи до стратегічного планування, і технічний, в якому визначені засоби стратегічного планування.

Аналіз сутності, змісту, предмета інноваційної діяльності дозволив виявити варіативність поглядів учених на основні поняття і категорії у даній сфері. У процесі вивчення наукової літератури усю сукупність підходів до визначення інновацій було об'єднано у блоки: «інновації як процес» та «інновації як результат». Підхід до розуміння інновацій як процесу характерний для західних (Й. Шумпетер, Х. Ріггс, Б. Санто та ін.) і деяких вітчизняних учених (Ю. В. Яковець, П. Н. Завлін, В. В. Глухов та ін.). У межах даного блоку виділяються розуміння інновацій як процесу змін (Й. Шумпетер, Ю. В. Яковець), впровадження (К. Р. Макконнел, Б. Санто, П. Н. Завлін), трансформації (Б. Твісс, І. А. Юрасов). Результатну природу інновацій підкреслено у працях С. Мендела, Е. А. Уткіна, Д. І. Кокуріна, В. В. Стадника, П. Друкера, Р. А. Фатхутдінова, П. С. Харіва, Л. Л. Антонюк. При цьому ряд науковців (С. Мендел, Е. А. Уткін, Д. І. Кокурін) розглядають інновації як конкретний результат, виражений у певному продукті, у той час як інші (П. Друкер, Р. А. Фатхутдінов, П. С. Харів, Л. Л. Антонюк) під результатом розуміють деякий абстрактний ефект, що впливає на систему функціонування економічного суб'єкта в цілому. В результаті аналізу наукових підходів до визначення інновацій доходимо висновку, що найбільш точним є результативний підхід до визначення інновацій. На основі даного підходу сформовано власне визначення інновацій як результату інноваційної діяльності,

вираженого у вигляді наукових, технічних, організаційних, управлінських, маркетингових новинок, впроваджених у практичну діяльність суб'єкта господарювання з метою отримання економічного, соціального та інших видів ефектів.

Встановлено, що в межах результатного підходу до визначення інновацій поняття «інновації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність» мають різне змістове навантаження, тоді як в межах процесного підходу вищезазначені поняття ототожнюються. В результаті аналізу літературних джерел було запропоновано схему співвідношення понять «інноваційний процес», «інновації», «інноваційна діяльність». Зокрема, встановлено, що початковим етапом інноваційного оновлення є інноваційний процес, характер і масштаби якого визначаються на основі поточних і стратегічних потреб економіки, наявного інтелектуального потенціалу і обсягів фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських, інженерних робіт. Продуктом інноваційного процесу виступають новації управлінського, організаційного, економічного, маркетингового, продуктового, технічного характеру. Впровадження останніх у практику відбувається в рамках інноваційної діяльності, в результаті чого формуються інновації, що втілені в нових або вдосконалених продукції, послугах, процесах, методах. Важливо зазначити, що у процесі впровадження у практику певних новацій можуть створюватися «побічні» інновації, які відіграють допоміжну роль у процесі впровадження і комерціалізації основних новацій, забезпечуючи тим самим відповідність організаційної, управлінської структур та інформаційної системи новим потребам суб'єкта господарювання. Таким чином, створюється міцний взаємозв'язок і взаємовплив різних видів інновацій у практичній діяльності суб'єктів господарювання, що забезпечує збалансований розвиток усіх параметрів економічної системи і є запорукою зростання і добробуту в майбутньому.

Варто зазначити, що ефективне здійснення інноваційної діяльності неможливе без узгодження інноваційної стратегії із загальною стратегією розвитку, адекватного реагування на зміни зовнішнього середовища, економічного розвитку та інвестиційного клімату країни, а також кон'юнктури ринку, врахування існуючого економічного потенціалу. Окрім того, інноваційна діяльність характеризується високим рівнем невизначеності і ризику, складністю прогнозування результатів і тому потребує розробки ефективної системи управління» [10, с. 76]. Врахування зазначених особливостей інноваційної діяльності можливе лише в результаті здійснення стратегічного і тактичного планування останньої відповідно до потреб ринку і можливостей суб'єкта господарювання.

Бібліографічні посилання

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. №40 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36.
2. Антоноук Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монограф. / Л. Л. Антоноук, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Баранов О. Г. Інноваційний процес як об'єкт державного регулювання / О. Г. Баранов // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6 (36). – С. 172–178.
4. Гохберг Л. М. Статистика науки : монограф. / Л. М. Гохберг. – М. : ТЕИС, 2003. – 478 с.
5. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання-Прес, 2000. – 209 с.
6. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
7. Константинов П. В. Теоретичні основи формування інноваційного потенціалу / П. В. Константинов // Економіка Крима. – 2011. – № 1 (34) – С. 63–66.

8. **Лапин Н. И.** Актуальные проблемы исследования нововведений / Н. И. Лапин // Сборник научных трудов. – М. : Изд-во ВНИИСИ, 1980. – 174 с.
9. **Майорова Т. В.** Інвестиційна діяльність : навч. посіб. / Т. В. Майорова. – К. : Центр навч. літ., 2004. – 376 с.
10. **Пискун Е. И.** Теоретико-методологические подходы к формированию механизма управления инновационной деятельностью / Е. И. Пискун // Бізнесінформ. – 2012. – № 4. – С. 75–78.
11. **Тарасова О. В.** Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. – 2012. – № 1 (13). – С. 37–41
12. **Фатхутдинов Р. А.** Инновационный менеджмент : учебник / Р. А. Фатхутдинов. – 6-е изд. – СПб. : Питер, 2010. – 448 с.
13. **Фурсіна О. В.** Класифікація інновацій та зміст інноваційної діяльності / О. В. Фурсіна // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20. – С. 249–255.
14. **Харів П. С.** Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону : монограф. / П. С. Харів, О. М. Собко. – Тернопіль : Екон. думка, 2003. – 184 с.
15. **Хирный О. В.** Эффективность инновационно-инвестиционной деятельности / О. В. Хирный // Бізнесінформ. – 2011. – № 9. – С. 54–56.
16. **Швец Л. М.** Процес стратегічного планування на підприємстві / Л. М. Швец // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 1 (15). – С. 148–152.
17. **Шершньова З. Є.** Стратегічне управління : навч. посіб. / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. – К. : КНЕУ, 1999. – 384 с.
18. **Drucker P.** Management Challenges in the XXI century [Електронний ресурс] / P. Drucker. – Режим доступу : <http://www.mgt-edu.ru/11.php>.
19. **Riggs H. E.** Managing high-technology companies Belmont / H. E. Riggs. – 1983. – 453 p.
20. **Stepanenko N. V.** The innovation economy as one of the factors of the country's crisis state overcoming / N. V. Stepanenko // Бізнесінформ. – 2011. – № 2 (1). – С. 68–71.
21. **Tilton G. J.** Innovation and growth in the global economy / G. J. Tilton. – MIT Press, Cambridge, MA, 1991. – 182 p.
22. **Zaltman G.** Innovations & Organizations / G. Zaltman, R. Duncan, J. Holbek. – NY : John Wiley & Sons, 1973. – 234 p.

Надійшла до редколегії 14.03.2013 р.